

Leermiddelen

Overzicht methoden en leermiddelen

Nota bene: met het benoemen van de leermiddelen in dit overzicht spreken we geen voorkeur voor een methode uit of geven we geen keurmerk af. Het is aan de school om een methode te kiezen die past bij de visie en de doelen die zij binnen burgerschap en integratie vinden passen.

- 1 Krant in de klas
- 2 Leefstijl
- 3 Baas in eigen soap
- 4 Kinderen en hun sociale talenten
- 5 Thuis in burgerschap
- 6 Jouw klas, mijn klas
- 7 Leren omgaan met geld
- 8 Kies voor kids en de Kindergemeenteraad
- 9 Kanjertrainingen
- 10 De vreedzame school
- 11 De vreedzame wijk
- 12 Rots en water
- 13 Goed gedaan!
- 14 Families in beeld
- 15 Alle kinderen zijn kunstenaars
- 16 Kinderen en ...liefde, relaties en seksualiteit
- 17 Leefwereld
- 18 Mediawijsheid
- 19 Vieren kun je leren
- 20 Red de dieren

Belangrijke bronnen voor methoden zijn:

- www.jongeburgers.nl (SLO);
- de website van het NJI (www.nji.nl), met een overzicht van effectieve interventies.

Natuurlijk zijn er nog tal van andere methoden en projecten, we noemen die hier, op internet is meer te vinden.

- Mentoring (ook geschikt voor groep 8; www.mentoringwijzer.nl)
- De democratische school (platform democratische scholen, PDS).
- Taakspel
- Pestprotocol
- Debat in de klas
- Sova-programma's
- Ziezo (CED)
- Kinderen en hun morele talenten (CED)
- Triple P
- Opvoeden zo
- Democratie van binnenuit (APS en Humanistisch Vormingsonderwijs)
- Op weg naar het Lagerhuis (een soort competitie; op de website wordt niet duidelijk wat de leeftijden zijn, maar de indruk is dat het gaat om voortgezet onderwijs)
- Adopteren van een monument (scholen adopteren monumenten, www.cultureelerfgoed.nl)
- Bezoek aan de Tweede Kamer (zie ProDemos)
- Schooluitwisseling (www.vriendschapsscholen.nl)
- Wereldburger met ketchup (NCDO)
- Wandelen voor water (www.wandelenvoorwater.nl)

<p><i>Naam methode</i> Krant in de klas (www.nieuwsindeklas.nl)</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i> Groep 5-8</p>
<p><i>Wat is het doel?</i> <i>Nieuws in de klas</i> wil jonge mensen stimuleren om mediabewuste burgers te worden. De organisatie laat hen via het onderwijs actief gebruikmaken van journalistieke media. Daartoe biedt <i>Nieuws in de klas</i> docenten in het primair en voortgezet onderwijs de mogelijkheid om nieuwsmedia, zowel op papier als digitaal, in te zetten als lesinstrument ter bevordering van taalvaardigheid, mediawijsheid en burgerschap.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i> Door over artikelen te reflecteren en daarover een betoog te schrijven of klassikaal te discussiëren werken leerlingen aan hun mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid. Het lezen van journalistieke teksten maakt dan ook deel uit van het Referentiekader Taal (zie www.taalenrekenen.nl).</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i> CITO-onderzoek: leerlingen die kranten lezen, presteren beter (16-1-2012)</p> <p>Het lezen van kranten heeft een positief effect op de leerprestaties. Dat blijkt uit het peilingsonderzoek Balans Actief Burgerschap en Sociale integratie van CITO. In het kader van de Periodieke Peiling van het Onderwijsniveau (PPON) heeft CITO onderzocht in hoeverre leesactiviteiten een rol spelen bij burgerschapsvorming en de effectiviteit daarvan. Daarbij is ook gekeken naar activiteiten buiten school, zoals sociale contacten, media, deelname aan verenigingen, goede-doelenacties etc. Bij al deze kenmerken bleek nauwelijks een verband te bestaan met burgerschapskennis, behalve bij leerlingen die regelmatig het nieuws volgen in de krant. Leerlingen die kranten lezen, scoren hoger op de kennistoetsen.</p>

<p><i>Naam methode</i> Leefstijl www.leefstijl.nl</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i> Het lesmateriaal en de trainingen van <i>Leefstijl</i> zijn bestemd voor kinderopvang en peuterspeelzaal, primair en voortgezet (speciaal) onderwijs, roc's en organisaties die met jongeren werken in de vrije tijd.</p>
<p><i>Wat is het doel?</i> Met behulp van <i>Leefstijl</i> stimuleert u kinderen en jongeren zich te ontwikkelen tot sociaal vaardige, betrokken en zelfstandige volwassenen. <i>Leefstijl</i> is een programma dat kinderen vanaf de kinderopvang/peuterspeelzaal tot en met het beroepsonderwijs helpt om hun sociaal-emotionele vaardigheden te ontwikkelen. Om een aantal te noemen: samen spelen, samenwerken, praten, luisteren, rekening houden met elkaar, zelfvertrouwen opdoen, gevoelens uiten, omgaan met verschillen, conflicten oplossen en omgaan met groepsdruk. Ook komen media-educatie, gezondheidsvaardigheden en burgerschap aan bod. Allemaal essentiële basisvaardigheden die voor kinderen belangrijk zijn om goed te kunnen functioneren. Zowel nu op school, thuis, als later wanneer zij volwassen zijn.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i> Het programma besteedt aandacht aan vaardigheden als kennismaken, luisteren, communiceren, zelfvertrouwen, gevoelens uiten, assertiviteit en weerbaarheid, conflicten oplossen, omgaan met groepsdruk, risico's inschatten en doelen stellen. Bij ieder <i>Leefstijl</i>-programma hoort een training. Tijdens deze training leert u het <i>Leefstijl</i>-materiaal kennen en toepassen in uw lessen. De training is, net als het <i>Leefstijl</i>-programma, interactief en kindgericht opgezet. De interactieve werkvormen kunnen een aanleiding zijn voor kinderen, jongeren en opvoeders om samen dieper in te gaan op specifieke onderwerpen. Op die manier leren zij van elkaars zienswijze, standpunten en ervaringen. Tijdens de training wordt gewerkt met het docentmateriaal dat u kunt gebruiken in de lessen.</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i></p>

<p><i>Naam methode</i></p> <p>Baas in eigen soap www.sardes.nl</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i></p> <p>Geschikt voor groep 8 en aansluitend groep 1 en 2 van het voortgezet onderwijs</p>
<p><i>Wat is het doel?</i></p> <p><i>Baas in eigen soap</i> is een lesprogramma over sociale veiligheid. Dit programma richt zich op de ontwikkeling van sociale vaardigheden, zelfsturing en conflicthantering. Het programma wordt geïntegreerd in alle vaklessen. Hierdoor worden alle leerlingen en het gehele team actief betrokken bij het stimuleren van positief gedrag en het geweldloos oplossen van ruzies.</p> <p>Tijdens de lessen leren leerlingen om bij conflicten en in andere lastige (sociale) situaties op een constructieve wijze de regie te voeren over hun houding en gedrag. Deze regie leren leerlingen te voeren door gebruik te maken van de symbolen van een camcorder. In de reality-soap van het leven op school zijn ze zelf scenarioschrijver, regisseur en hoofdrolspelers: zij zijn <i>Baas in eigen soap</i>.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i></p> <p>Deelnemende scholen verbinden zich aan het tweejarige programma. Daarnaast stelt de school personeel in staat om voldoende tijd vrij te maken voor trainingen, de uitvoering van het programma en de evaluatie. Docenten en leerlingen moeten (waar mogelijk) in staat zijn om zowel in het eerste als tweede leerjaar aan het programma deel te nemen.</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i></p>

<p><i>Naam methode</i> Kinderen en ... hun sociale talenten (CED/Kwintessens)</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i> Geschikt voor de gehele basisschool</p>
<p><i>Wat is het doel?</i> Werk planmatig aan de sociale competentie van leerlingen van groep 1 tot en met groep 8 met de methode <i>Kinderen en ... hun sociale talenten</i>. Planmatig, want de lessen zijn heel gestructureerd opgezet en ze behandelen alle bouwstenen waaruit sociaal competent gedrag is opgebouwd. In de lessen komen alle aspecten van sociale competentie aan bod. Elke les beslaat een periode van twee weken, waarin één doel centraal staat. In die twee weken besteedt u in de les, maar ook buiten de les, aandacht aan dat doel. Op deze manier worden de leerlingen uitgedaagd om in de praktijk toe te passen waarover ze in de les met elkaar hebben gesproken. <i>Kinderen en ... hun sociale talenten</i> gaat uit van de talenten die elk kind bezit. De opbrengst is positieve energie voor leerling en leerkracht! Werken met <i>Kinderen en ... hun sociale talenten</i> is motiverend voor leerling én leraar. Dankzij de praktische insteek van de lessen, de bij de belevingswereld van kinderen aansluitende werkvormen en de leuke spelmaterialen kan dit de leukste les in het leerprogramma zijn! Belangrijk is dat werken aan een prettig schoolklimaat slechts een investering van ongeveer één lesuur per twee weken vraagt. <i>Kinderen en ... hun sociale talenten</i> is ontwikkeld door de CED Groep, onderzoek en ontwikkeling, en gebaseerd op dezelfde acht gedragscategorieën als de SCOL.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i> <i>Kinderen en ... hun sociale talenten</i> is een complete methode met materiaal voor acht groepen. Scholen met meer dan acht groepen kunnen de onderdelen aanvullend ook los bestellen zodat elke groep met de methode aan de slag kan gaan. De methode bestaat uit een lesmap voor elke groep, een handleiding, een liedjes-cd, reminderkaarten, een zorgkatern, theorie, praatplaten, de handpoppen Mies & Max met ondersteunend materiaal, het kaartspel Welles! Nietes!, het bordspel het Asospel, materiaal voor ouders en audiovisueel materiaal.</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i> Door de leerlingen goed te volgen met het leerlingvolgsysteem SCOL en gericht lessen en spel materiaal van de methode in te zetten, werkt u systematisch aan de sociale competentie van leerlingen. De resultaten volgt u en brengt u in beeld met de SCOL.</p>

<p><i>Naam methode</i></p> <p>Thuis in burgerschap – Praktijkboek en dvd Sociale integratie en actief burgerschap in het onderwijs Jan Baan, Bram Tuk, Pharos, 2008 www.pharos.nl</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i></p> <p>Bovenbouw basisonderwijs, onderbouw voortgezet onderwijs</p>
<p><i>Wat is het doel?</i></p> <p><i>Thuis in burgerschap – Sociale integratie en actief burgerschap in het onderwijs – Praktijkboek</i> is een nieuw lesprogramma van Pharos. Het speelt in op een nieuw kerndoel voor scholen. Scholen moeten hun leerlingen burgerschapsvorming bieden, want de sociale cohesie in de samenleving dreigt af te nemen, aldus de minister van onderwijs. Groepen jongeren dreigen door afkomst en achterstand een goede aansluiting met de samenleving te missen.</p> <p>Voortbouwend op eerdere schoolprogramma's gericht op versterking van sociaal-emotionele competenties van nieuwkomers, ontwikkelde Pharos in samenwerking met deskundigen dit lesprogramma gericht op het aanleren van competenties voor sociale integratie en actief burgerschap.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i></p> <p>Verhalend ontwerpen</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i></p> <p>In de proefuitvoeringen hebben leerlingen successen bereikt als een gesprek met de staatssecretaris van onderwijs, het opstellen en invoeren van een antipestprotocol, de instelling van een leerlingenraad en meer uren voor sport. Deze succeservaringen dragen bij aan een positiever zelfbeeld en betere zelfredzaamheid van leerlingen en daarmee aan hun geestelijke gezondheid en welzijn.</p>

<p><i>Naam methode</i> Jouw klas, mijn klas Forum, Utrecht www.forum.nl/Home/Agendadetail/EventListId/1/EventItemId/433</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i> Groep 8</p>
<p><i>Wat is het doel?</i> Debatteren, standpuntinname, omgaan met diversiteit: ontmoeting en uitwisseling tussen leerlingen van verschillende achtergronden en uit verschillende buurten, die elkaar in het dagelijks leven niet tegenkomen.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i> Leerlingen van groep acht van twee basisscholen gaan in debat over thema's rond burgerschapsvorming. Vooraf aan het debat hebben de leerlingen via discussies binnen hun eigen klas een mening gevormd over onderwerpen die tijdens het debat aan de orde zullen komen, zoals hun leven op school en in de buurt. Ook hebben de leerlingen van beide scholen elkaar een brief geschreven. Op de ochtend van het debat worden de leerlingen getraind in de regels en kunst van het debatteren. Deze werkvorm duurt één dag inclusief de voorbereiding. Leerlingen met verschillende etnische en culturele achtergronden leven en leren vaak gescheiden van elkaar. Dit brengt veelal (voor)oordelen over en weer met zich mee. Met <i>Jouw klas, mijn klas</i> leren leerlingen van verschillende scholen elkaars wereld kennen door middel van een uitwisseling. Zo'n ontmoeting kan verrassend en leerzaam zijn doordat er tussen leerlingen een dialoog tot stand wordt gebracht. De overeenkomsten tussen leerlingen zullen nadrukkelijk benoemd en benut worden. Diversiteit is hierbij het krachtige, verbindende element tussen verschillende groepen leerlingen.</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i></p>

<p><i>Naam methode</i> Leren omgaan met geld www.wijzeringeldzaken.nl/leermiddelen</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i> Groep 1-8</p>
<p><i>Wat is het doel?</i> <i>Wijzer in Geldzaken</i> heeft een uitgebreid aanbod aan erkende lesmethodes en (digitale) materialen, die aansluiten op de bestaande vakken en lessen in het primair, voortgezet en speciaal onderwijs en het mbo.</p> <p><i>Wijzer in geldzaken</i> benadrukt dat het zeker niet de bedoeling is dat docenten financiële educatie als nieuw – laat staan verplicht – vak moeten zien. Voor het onderwijs is het doel dat leraren gemakkelijker aandacht kunnen besteden aan financiële educatie door het in te passen in de bestaande vakken en lessen. Zo sluit het bijvoorbeeld aan bij rekenen, wereldoriëntatie, economie, maatschappijleer en sociale redzaamheid. Bij financiële educatie gaat het er niet alleen om dat leerlingen kennis over geld hebben, maar ook dat zij bewuster leren omgaan met geld.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i> Voorbeelden van leermiddelen voor groep 1 t/m 8 zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Alles heeft zijn prijs: een geldsoap voor leerlingen in groep 7 en 8 (gratis). – Geldkoffer: met materialen uit de geldkoffer leren kinderen uit groep 7 en 8 over omgaan met geld (betaald). – Meneer Beer: interactieve theatervoorstelling over omgaan met geld voor groep 3 t/m 6 (betaald). – Spelletjes Rekenen met geld: een webpagina met spelletjes over rekenen met geld (gratis).
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i> Door partners van <i>Wijzer in Geldzaken</i> zijn leerdoelen ontwikkeld voor leerlingen van verschillende leeftijden en schooltypen. Deze leerdoelen zijn uiteengezet in de <i>Basisvisie Financiële Educatie</i>. Zie voor voorbeelden van toetsing hoofdstuk 9 van de <i>Basisvisie Financiële Educatie</i>.</p>

Naam methode

Kies voor kids en de Kindergemeenteraad
www.prodemos.nl

Voor welke groep geschikt

Groep 7 & 8

Wat is het doel?

Dit lespakket bestaat uit een serie van vijf lessen, waarin wordt ingegaan op gemeentepolitiek en landelijke politiek, onder meer aan de hand van voorbeelden dicht bij huis. Na het volgen van het lespakket zijn de leerlingen klaargestoomd voor een Kindergemeenteraad op het gemeentehuis.

Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen

Stap 1

Een kindergemeenteraad wordt op school voorbereid. ProDemos heeft hiervoor het lespakket Kies voor Kids gemaakt en verzorgt een docenteninstructie in het gemeentehuis. De docent verzorgt de voorbereidende lessen. Eindresultaat van de voorbereiding is dat er per deelnemende school een praktisch en uitvoerbaar plan ligt. Iedere school kiest ten slotte een aantal kinderen die de school vertegenwoordigen bij de afsluitende Kindergemeenteraad op het gemeentehuis.

Stap 2

Onder begeleiding van medewerkers van ProDemos worden de kinderen voorbereid op de Kindergemeenteraad. De afvaardiging van iedere school vormt een fractie en iedere fractie heeft een eigen ProDemos-begeleider. Tijdens de voorbereiding spreken de kinderen met echte raadsleden en ze oefenen met het spreken door een microfoon en het presenteren van hun eigen plan.

Stap 3

Aan het einde van de middag vindt onder voorzitterschap van de burgemeester of wethouder de Kindergemeenteraad plaats. De Kindergemeenteraad is een simulatie van een raadsvergadering waarin de 'fracties' de plannen presenteren en met elkaar in debat gaan. Tijdens de vergadering maken de kinderen onderling en met meerderheid van stemmen uit, welk plan door de gemeente wordt uitgevoerd. Op de publieke tribune is iedereen welkom en klasgenoten komen hun klasgenootjes aanmoedigen en ouders hun kinderen.

Hoe kun je de vooruitgang meten?

<p><i>Naam methode</i> Kanjertrainingen www.kanjertraining.nl</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i> Groep 1-8</p>
<p><i>Wat is het doel?</i> De <i>Kanjertraining</i> is bedoeld voor kinderen die thuis en/of op school 'niet lekker in hun vel zitten'. Het belangrijkste doel van de <i>Kanjertraining</i> is dat een kind positief over zichzelf en de ander leert denken. Als gevolg hiervan heeft het kind minder last van sociale stress. Ook op langere termijn is dit effect merkbaar. Het blijkt dat veel kinderen na het volgen van de <i>Kanjertraining</i> zich beter kunnen concentreren op school en betere leerresultaten behalen. De verklaring hiervoor is eenvoudig. De <i>Kanjertraining</i> geeft kinderen handvatten in sociale situaties, waardoor er tijd en energie vrijkomt.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i> Leerkrachten/docenten volgen individueel of in teamverband een training. De leerkrachten/docenten krijgen na afronding van de driedaagse <i>Kanjertraining</i> de licentie om op de eigen school de lessen uit de Kanjerboeken te geven aan volledige groepen/klassen. De doelstelling van de opleiding is dat de leerkracht daarna in staat is om het pedagogisch klimaat goed te houden. Denk daarbij aan bevordering van vertrouwen en veiligheid in de klas, versterking sociale vaardigheden bij de leerlingen, het gebruik van mediation-technieken, verantwoordelijkheid nemen voor eigen gedrag, enz.</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i> De <i>Kanjertraining</i> is erkend als theoretisch goed onderbouwd. Het onderzoek dat tot nu toe is gedaan, geeft aan dat de <i>Kanjertraining</i> effectief is. Vlieg en Orobio de Castro (2010) vonden dat klassen, getraind door een psycholoog, significant meer vooruitgingen dan controleklassen op zelfwaardering, emotioneel welbevinden, sociaal gedrag en relatie met de leerkracht. Tevens lieten de getrainde klassen een significant grotere afname zien in agressie en depressieve gedachten dan de controleklassen. Er loopt ook nog een grootschalig onderzoek naar de effectiviteit van de <i>Kanjertraining</i> waarvan de resultaten medio 2013 bekend zullen zijn (NJI database).</p>

<p><i>Naam methode</i> De Vreedzame School www.devreedzameschool.nl</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i> Groep 1-8</p>
<p><i>Wat is het doel?</i> <i>De Vreedzame School</i> is een compleet programma voor basisscholen voor sociale competentie en democratisch burgerschap. Het beschouwt de klas en de school als een leefgemeenschap, waarin kinderen zich gehoord en gezien voelen, een stem krijgen, en waarin kinderen leren om samen beslissingen te nemen en conflicten op te lossen. Kinderen voelen zich verantwoordelijk voor elkaar en voor de gemeenschap, en staan open voor de verschillen tussen mensen.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i> Het hart van <i>De Vreedzame School</i> wordt gevormd door een lessenserie. In het tweejarige invoeringstraject staat in de teamtrainingen het bijbehorende leerkrachtgedrag centraal. In het eerste jaar wordt de lessenserie ingevoerd en in het tweede jaar leerlingmediatie. Er zijn na de invoering nog twee vervolgmodes beschikbaar: Leerlingparticipatie (waarin de actieve betrokkenheid van leerlingen in de school wordt uitgebouwd) en de Groepsvergadering (waarin een democratisch hart in klas en school wordt georganiseerd waar leerlingen een echte stem hebben).</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i> <i>De Vreedzame School</i> is een succes. Niet alleen omdat het programma inmiddels op honderden basisscholen is ingevoerd, maar ook omdat het werkt. Evaluatie van de gegevens van de Veiligheidsthermometer (die jaarlijks op vrijwel alle basisscholen in de gemeente Utrecht wordt afgenomen) laat zien dat scholen die met <i>De Vreedzame School</i> werken een duidelijke toename van het gevoel van veiligheid in en om de school realiseren.</p>

<p><i>Naam methode</i> De Vreedzame Wijk www.devreedzameschool.nl</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i> Groep 1-8</p>
<p><i>Wat is het doel?</i></p> <p>Door de positieve effecten van <i>De Vreedzame School</i> ontstaat er in veel wijken belangstelling om het succes van <i>De Vreedzame School</i> door te trekken naar de wijk: <i>De Vreedzame Wijk</i>. Met deze verbreding wordt een eenduidige pedagogische aanpak ingevoerd in alle organisaties die in de wijk met kinderen in de basisschoolleeftijd werken. Kinderen leven in sommige wijken in te veel van elkaar gescheiden werelden (school, thuis, straat). Door aan te sluiten bij de werkwijze van de scholen (gebruik van dezelfde begrippen, inspelen op de geleerde vaardigheden, zelfde pedagogische aanpak, zelfde wijze van omgaan met conflicten, zichtbaarheid van <i>De Vreedzame School</i>-principes, e.d.) worden de pedagogische milieus 'aan elkaar geknoopt', en wordt het voor de kinderen duidelijk dat er overal dezelfde verwachtingen worden gehanteerd, en dezelfde regels en afspraken gelden.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i></p> <p>Hoewel in elke wijk de situatie anders is, en dus maatwerk geboden is, gaat de voorkeur uit naar een 'schillenmodel': eerst de organisaties en doelgroepen die dicht bij de school liggen (voorschool, ouders, tussenschoolse opvang), dan de organisaties die iets verder weg liggen (verlengde schooldag, kinderopvang wijkwelzijnsorganisatie). En zo verder uitbreiden.</p> <p>De basis van <i>De Vreedzame Wijk</i> wordt gevormd door de scholen. Er dient een 'kritische massa' kinderen in de wijk bekend te zijn met de principes van <i>De Vreedzame School</i>, wil verbreding naar andere instellingen zin hebben. Als er nog geen sprake is van een situatie waarin ongeveer twee derde van de scholen in de wijk werkt met <i>De Vreedzame School</i>, dan ligt de prioriteit bij het stimuleren van scholen om daarmee te starten.</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i></p> <p>Na opname van <i>De Vreedzame School</i> in de Databank Effectieve Jeugdinterventies van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) is nu ook <i>De Vreedzame Wijk</i> erkend. <i>De Vreedzame Wijk</i> is sinds kort opgenomen in de Databank Methodieken Pedagogische Kwaliteit. De beoordeling van het NJI luidde als volgt: 'De methodiek is goed uitgewerkt, overdraagbaar en onderbouwd door een gedegen betoog, dat gebaseerd is op wetenschappelijke theorie en onderzoek.'</p>

<p><i>Naam methode</i> Rots & Water www.rotsenwater.nl</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i> Met name voor jongens in de bovenbouw basisonderwijs en meisjes in het voortgezet onderwijs.</p>
<p><i>Wat is het doel?</i> <i>Rots & Water</i> is een psychofysieke training voor jongens en meisjes in basisonderwijs en voortgezet onderwijs, jeugdhulpverlening, jeugddetentie en ggz. Het is ontwikkeld door Freerk Ykema en wordt momenteel wereldwijd ingezet in de begeleiding van jongens en meisjes. Het programma <i>Rots & Water</i> kan worden beschouwd als een weerbaarheidsprogramma dat zich onderscheidt door zijn meervoudige doelstelling en het bredere pedagogische perspectief waarbinnen de training van weerbaarheid samengaat met de ontwikkeling van positieve sociale vaardigheden.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i> <i>Rots & Water</i> bestaat uit een basisprogramma, dat geschikt is voor leerlingen in het primair onderwijs (en ouder) en een vervoliprogramma dat op oudere leeftijdsgroepen (14 jaar en ouder) is gericht. <i>Rots & Water</i> heeft als doel het verbeteren van zelfbeheersing, zelfreflectie, zelfvertrouwen, en communicatieve en sociale vaardigheden. Daarnaast zijn de preventie van geweld en seksueel geweld, het leren maken van eigen keuzes en het leren gaan van een eigen weg belangrijke thema's.</p> <p>Deelnemers die de volledige driedaagse <i>Rots & Water</i>-training hebben gevolgd, ontvangen een certificaat. Dit certificaat stelt hen in staat met alle 14 lessen van het programma te werken binnen de pedagogische setting waarin zij werkzaam zijn. Het beperkt zich tot het lesgeven aan jongeren en is nadrukkelijk geen accreditatie voor het verzorgen van een Train The Trainer-cursus.</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i> Er zijn aanwijzingen voor de werkzaamheid van de interventie op basis van één veranderingsonderzoek dat positieve effecten laat zien, terwijl er geen studies zijn die het tegendeel bewijzen. Het onderzoek is een eenvoudig veranderingsonderzoek met een voor- en een nameting, uitgevoerd op enkele basisscholen (NJI database).</p>

<p><i>Naam methode</i> Goed gedaan! www.malmberg.nl/Basisonderwijs/Methodes/Overige-methodes/Goed-gedaan.htm</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i> Groep 1-8</p>
<p><i>Wat is het doel?</i> <i>Goed gedaan!</i> is een lesmethode waarmee kinderen kunnen leren respectvol met elkaar om te gaan. De methode geeft op een eigentijdse en positieve manier uitleg over gevoelens en gedrag. <i>Goed gedaan!</i> gebruikt preventieve methodes uit de professionele hulpverlening. Ingewikkelde inzichten zijn vertaald naar eenvoudige begrippen en concreet gedrag.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i> Lesmateriaal bestaande uit een leerkrachtenmap met onder meer lessen, werkbladen, ouderbrieven en observatieformulieren, ophangkaarten, prentenboek en een map voor de hele school. Goed gedaan! is een methode voor de hele school. Er zijn 16 lessen per jaargroep, met dezelfde onderwerpen voor groep 1 t/m 8. De lessen zijn steeds afgestemd op de leeftijd van de kinderen. Schoolbreed worden dezelfde woorden en termen gebruikt. Daardoor kunnen op het schoolplein eenduidige instructies geven bij plagerijen, ruzies en ander ongewenst gedrag.</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i> Voor elke groep is er een observatielijst op papier of digitaal. Daarop kunt u eenvoudig de sociaal-emotionele ontwikkeling van elk kind vastleggen, aan de hand van wat u in de klas waarneemt.</p>

<p><i>Naam methode</i> Families in beeld www.mutant.nl/publicaties-onderwijs.htm</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i> Groep 1-4, maar de meeste werkvormen zijn ook geschikt voor kinderen van 8 t/m 12 jaar.</p>
<p><i>Wat is het doel?</i> Het directe doel van <i>Families in beeld</i> is om in kindercentra en basisscholen een open en respectvol klimaat te creëren, waarin de diversiteit aan familieachtergronden van kinderen en ouders fungeert als positieve stimulans voor ontwikkeling en onderlinge betrokkenheid. Subdoelen voor ontwikkeling en onderlinge betrokkenheid zijn:</p> <ul style="list-style-type: none">– Alle kinderen en ouders het gevoel geven dat zij welkom zijn en erbij horen (inclusief werken).– Een groepsgevoel met veiligheid, herkenning en betrokkenheid creëren.– Kinderen helpen een positief zelfbeeld op te bouwen en respect voor andere mensen te ontwikkelen.– De participatie van kinderen en ouders versterken.– Het gemeenschapsgevoel en het pedagogisch partnerschap tussen beroepskrachten en ouders versterken. <p>Achterliggende doelen zijn: kinderen toerusten voor democratisch burgerschap in de samenleving van morgen; werken aan een vreedzamere samenleving.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i> Het handboek <i>Families in beeld</i> heeft drie hoofdonderdelen: een beschrijving van thematische werkvormen (hoofdstuk 1), uitleg over visie en achtergronden (hoofdstuk 2), en oefenmateriaal om de benodigde competenties te stimuleren bij de beroepskrachten die met de werkvormen aan de slag gaan (hoofdstuk 3). Een bijgaande dvd geeft voorbeelden uit vijf 'good practice'-locaties, die betrokken waren bij de ontwikkeling van de methodiek. Het boek bevat verder een uitgebreide handleiding voor het opzetten en werken met verschillende werkvormen, zoals de familiemuur, het heen-en-weerboekje en het maken van een intakeboek over het kindercentrum of de school. Naast theoretische achtergrondinformatie bevat het boek ook een reeks oefeningen om de competenties van beroepskrachten verder te ontwikkelen.</p>

Hoe kun je de vooruitgang meten?

Over effecten die beroepskrachten en leidinggevenden in de praktijk ervoeren is kort een en ander samengevat in het handboek (er is niet aangegeven hoe deze effecten verzameld zijn):

- Kinderen reageren positief, actief betrokken en trots. Ze leren dat 'anders' ook 'gewoon' is.
- Beroepskrachten zeggen méér te weten over de kinderen, hun thuissituatie en de leefwereld van het kind thuis. Zij kunnen daardoor makkelijker inspelen op de behoeften van kinderen omdat zij weten wat de kinderen interesseert.
- Leidinggevenden zien dat beroepskrachten een meer open, geïnteresseerde en respectvolle houding krijgen naar kinderen en ouders en hun achtergrond.
- Er is meer wisselwerking en interactie ontstaan tussen kinderen, ouders en beroepskrachten. Gesprekken met ouders krijgen een informeler karakter waardoor het gesprek soepeler verloopt.
- Door het werken met het thema diversiteit ontstaat ook tussen collega's meer begrip en waardering voor elkaar en ieders achtergrond.

<p><i>Naam methode</i></p> <p>Alle kinderen zijn kunstenaars k2.nl/training-en-opleiding/training-voor-kunstcoach-alle-kinderen-zijn-kunstenaars/</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i></p> <p>Groep 1-8</p>
<p><i>Wat is het doel?</i></p> <p>De creativiteit en kunstzinnige ontwikkeling van kinderen stimuleren op basis van actieve inbreng van de kinderen zelf.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i></p> <p>Een kunsttraject wordt door minstens twee personen begeleid: een pedagogisch begeleider en een kunstcoach. De kinderen, pedagogisch begeleider (leerkracht of leidster) en kunstcoach geven samen invulling aan het kunsttraject. De inbreng, interesses en creativiteit van de kinderen zelf zijn daarbij het uitgangspunt.</p> <p>De begeleiders krijgen een aantal algemeen-pedagogische en kunst-pedagogische basisprincipes aangereikt, als leidraad om – in diverse fasen van een kunsttraject – goed op de inbreng en creatieve ontwikkeling van de kinderen te kunnen inspelen.</p> <p>De methodiek onderscheidt vijf fasen in het traject: interessepeiling, warmdraaien, uitvoeren, evaluatie, en vooruitkijken (borging en duurzaamheid). Elke fase is in kleinere stappen onderverdeeld. Per stap is werkmateriaal opgenomen zoals formuleren, handvatten, praktische ideeën en voorbeelden. Deze zijn ontleend aan ervaringen uit zeven pilotlocaties waar de methodiekontwikkeling zijn beslag kreeg.</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i></p> <p>De methodiek is goed uitgewerkt, overdraagbaar en onderbouwd door een gedegen betoog, dat gebaseerd is op praktijkervaringen (NJI database). Er is geen Nederlands onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de methodiek.</p>

<p><i>Naam methode</i> Kinderen en ... liefde, relaties en seksualiteit www.kwintessens.nl/liefde</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i> Groep 1-8</p>
<p><i>Wat is het doel?</i> Liefde, relaties en seksualiteit zijn thema's die horen bij sociaal gedrag en sociale vaardigheden. Zowel voor de leraar als de leerling zijn ze soms lastig om ter sprake te brengen. <i>Kinderen en... liefde, relaties en seksualiteit</i> biedt handvatten hiervoor. Aan de hand van een filosofisch gesprek kunnen onderwerpen op het gebied van liefde, relaties en seksualiteit met kinderen verkend worden.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i> Lesmap met katernen en prentenboek om aansluitend bij de ontwikkelingsfase van kinderen aandacht te besteden aan onderwerpen als liefde, relaties en seksualiteit. Op bovengenoemde website zijn ook aanvullende filmpjes, afbeeldingen, kleurplaten en links te vinden.</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i></p>

<p><i>Naam methode</i> Leefwereld www.noordhoffuitgevers.nl</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i> Groep 3-8</p>
<p><i>Wat is het doel?</i> Natuur, techniek en wetenschap zijn geen abstracte onderwerpen. Integendeel: we komen er dagelijks mee in aanraking. Wanneer je bloemen plukt langs het fietspad, wanneer je een vlieger oplaat en wanneer je vragen stelt over alles om je heen. Jonge kinderen hebben oog voor hun directe omgeving en willen er graag meer van weten. De nieuwe editie van <i>Leefwereld</i> speelt volop in op die nieuwsgierigheid. Voor het eerst is er in de methode ook aandacht voor onderzoeksvaardigheden.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i> <i>Leefwereld</i> is een echte doe-methode. Kleurrijk en met toegankelijke teksten. In de nieuwe editie is het onderdeel techniek flink uitgebreid. De methode voldoet daardoor ruimschoots aan de nieuwe kerndoelen. De leerkracht heeft met <i>Leefwereld</i> alle ruimte om zelf de verhouding tussen klassikale instructie en zelfstandig werken te bepalen. In het kleurrijke leerlingenboek zijn lessen voor het hele leerjaar te vinden: veertien lessen per jaar voor de groepen 3 en 4, twintig lessen per jaar voor de groepen 5 tot en met 8. Iedere les begint met een illustratie over twee pagina's. De leerstof komt aan de orde in beknopte tekstblokken. In het werkboek vinden de leerlingen enkele opdrachten over de leerstof. Daarna volgen een kleine en een grote doe-opdracht.</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i> <i>Leefwereld</i> biedt na elke vier lessen een les met een samenvatting en een toets. Daarnaast maakt de leerkracht uiteraard gebruik van de eigen observaties tijdens het uitvoeren van de doe-opdrachten. De toets van <i>Leefwereld</i>:</p> <ul style="list-style-type: none">- 8 kennisvragen- 2 vaardigheidsopdrachten

<p><i>Naam methode</i> Mediawijsheid <i>klassetv.nl/lespakket/mediawijsheid/</i></p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i> Groep 7 & 8</p>
<p><i>Wat is het doel?</i> Computers, internet, games, social media ... al deze zaken hebben een grote aantrekkingskracht op leerlingen uit de bovenbouw. Vanachter de computer bouwen kinderen een netwerk op van vrienden en bekenden. Kinderen beseffen niet altijd dat de nieuwe media niet zonder gevaren zijn. Mediawijsheid leert kinderen om te gaan met de invloeden van de digitale media.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i> Het lespakket <i>Mediawijsheid</i> bestaat uit zes lessen die kinderen bekend maken met de verschillende aspecten van digitale media. Het lespakket gaat met name in op de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerling met betrekking tot een veilige omgang met internet, sites, profielpagina's, games, cyberpesten en reclame. Het lespakket is prima te integreren bij vakken als sova en burgerschap. Dit lespakket sluit aan bij de kerndoelen die vallen onder het deel 'Oriëntatie op jezelf en de wereld'. Kerndoelen 34, 35, 37 van de midden- en bovenbouw.</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i> Sinds september 2011 is het Meetinstrument Mediawijsheid online. Het is een vertrekpunt voor iedereen die de effectiviteit van mediawijsheidsprojecten wil meten, ook voor een specifieke doelgroep of een specifiek aspect. Zie: www.mediawijzer.net/helderheid.</p>

<p><i>Naam methode</i> Vieren kun je leren www.kwintessens.nl/burgerschap/identiteit/vieren-kun-je-leren-1</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i> Groep 1-8</p>
<p><i>Wat is het doel?</i> Kennismaken met de feesten en gedenkdagen uit de Nederlandse en internationale traditie. Burgerschap vieren. <i>Vieren kun je leren</i> biedt concrete en originele vieringen voor in de klas en voor de hele basisschool. De vieringen zijn ondergebracht in twee groepen: de eerste groep biedt vieringen bij de godsdienstige feesten die in ons land worden gevierd. In de tweede groep staan allerlei vier- en gedenkdagen die horen bij ons samenleven thuis, op school en in de maatschappij. Vieren is meer dan leren. Vieren heeft te maken met aandachtig zijn, luisteren, zien en doen: zingen, bewegen, dansen, spelen, eten en drinken. Aan al deze elementen wordt aandacht besteed.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i> In de map komen allerlei feesten en gedenkdagen aan de orde. Aanvullend zijn er filmpjes te vinden op de website: klassesetv.nl/pakket/levensbeschouwing/methode_magazine.php?id=4</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i></p>

<p><i>Naam methode</i> Red de dieren klassetv.nl/lespakket/red-de-dieren/</p>
<p><i>Voor welke groep geschikt</i> Groep 7-8</p>
<p><i>Wat is het doel?</i> Leerlingen informeren over hoe en waarom sommige diersoorten worden bedreigd met uitsterven. Daarnaast worden de leerlingen gemotiveerd zelf een actieplan te bedenken waarmee zij bedreigde dieren kunnen helpen.</p>
<p><i>Hoe werkt het? Didactische aanwijzingen</i> <i>Red de dieren</i> kan worden ingezet als een op zichzelf staand project. Het lespakket kan ook worden gebruikt als aanvulling op bestaande vakken, zoals Natuur en techniek en Wereldoriëntatie. Het lespakket <i>Red de dieren</i> sluit aan bij de kerndoelen van de leerlijn 'Oriëntatie op jezelf en de wereld'.</p>
<p><i>Hoe kun je de vooruitgang meten?</i></p>